

**ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ГРУПОВОГО ПОЛІЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ
СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ (НА ОСНОВІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)****Л.Г.Смовженко**

***Анотація.** В статті сформульовано основні дидактичні передумови навчання групового полілогічного спілкування студентів-філологів.*

***Ключові слова:** групове полілогічне спілкування, різновиди форм групового спілкування, взаємне навчання, професійне навчання.*

***Аннотация.** В статье сформулированы основные дидактические предпосылки обучения группового полилогического общения студентов-филологов.*

***Ключевые слова:** групповое полилогическое общение, виды форм группового общения, взаимное обучение, профессиональное обучение.*

***Summary.** The article settles the main methodical preconditions of the group communication teaching the linguistic speciality students.*

***Key words:** group polylogical communication, variety of forms in group communication, reciprocal teaching, professional teaching.*

Постановка проблеми. Визначаючи потребу як початок діяльності, більшість учених розглядає групове спілкування у співвідношенні з діяльністю, але підходять до цього по-різному: спілкування і діяльність – дві рівнозначні категорії буття людини (Б.Ф.Ломов, Л.П.Буева); спілкування є одним із проявів діяльності (Г.М.Андрєєва); спілкування є особливий вид діяльності (О.О.Леонтьєв, М.Л.Лісіна, Р.С.Немов). У багатьох працях групове полілогічне спілкування визначається як особливий специфічний різновид діяльності, що, насправді, є валідним комунікативній діяльності.

Згідно з темою даної статті нам більше імпонує запропоноване Дж.Зоппі розуміння групового полілогічного спілкування як високої активності осіб, що взаємодіють, шляхом впливу одна на одну за допомогою паралінгвістичних та мовних знаків. Подібний розвиток думки J.Zorpu про групове полілогічне спілкування як особливий вид діяльності можна помітити у М.В.Артюшиної [1, с.25-36]. На її думку, спілкування і діяльність співвідносяться як два кола, внаслідок чого групове спілкування у вищих навчальних закладах виступає як умова будь-якої діяльності або у вигляді специфічної комунікативної діяльності. Таке розуміння групового полілогічного спілкування слугує логічною основою для використання терміну "комунікативно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов", оскільки саме поєднання дефініцій діяльності та групового спілкування при збереженні ними самостійності дозволяє будувати процес навчання як процес комунікативної діяльності.

Мета статті полягає у дослідженні основних дидактичних передумов навчання групового полілогічного спілкування студентів-філологів.

Завдання статті: сформулювати основні дидактичні передумови навчання групового полілогічного спілкування студентів-філологів на основі суперечностей, що виникають в процесі групового спілкування.

Наукові результати. З дидактичної точки зору існують певні суперечності в процесі навчання групового полілогічного спілкування, а саме:

- між кінцевою метою навчання та конкретними, найближчими завданнями;
- між можливим низьким рівнем активності тих, хто навчається, та великою кількістю процесів спостереження (особливо на початковому етапі навчання студентів);
- між різновидами структур групового спілкування в процесі навчання у навчальних закладах та суспільстві.

Таким чином, вищевикладене спонукає до розв'язання цих суперечностей, оскільки форма організації групового полілогічного спілкування володіє значним потенціалом підвищення якості самого процесу навчання у вищих навчальних закладах.

Так, у науковому доробку Х.Лійметса організація навчання групового спілкування визначається як "можливість управління становленням внутріколективних особистісних взаємостосунків" [Лійметс, 1975, 34]. Як зазначає вчений, основними характеристиками групової роботи є безпосередня взаємодія між тими, хто навчається, їх спільна узгоджена діяльність, при цьому прямий

контакт з викладачем відсутній [Лійметс, 1975, 35]. У даному випадку особливої уваги заслуговують такі положення, як:

1) переосмислення ролі викладача іноземної мови, основні функції якого в умовах навчання групового спілкування полягають у плануванні, спостереганні, керуванні, допомозі;

2) навчання групового полілогічного спілкування не може бути ефективним, якщо студенти не володіють достатніми вміннями індивідуальної роботи;

3) навчання групового полілогічного спілкування видозмінює індивідуальну та фронтальну форми навчання та підвищує їх ефективність. Так, після групової роботи над певним матеріалом характер фронтальної набуває інших характеристик, а саме під час обговорення результатів групової роботи надає фронтальній роботі характер взаємодії.

Численними дослідженнями у галузі педагогіки та дидактики вищої школи доведено, що використання групових форм навчання позитивно впливає на ефективність навчально-виховного процесу. Процес навчальної мовленнєвої діяльності, заснований на засадах групового навчання, має значні переваги у підготовці вчителів іноземної мови, адже він покликаний об'єднати хід комунікативного та професійного розвитку студента [3, с. 247].

Групове спілкування та групова діяльність – це соціологічний та соціально-психологічний феномен, який не дорівнює механічній сумі діяльності студентів, які входять до групи. Групова діяльність має таку ієрархічну сукупність видів, що охоплює всі сфери суспільного буття та діяльності людей і може бути охарактеризована за різними параметрами, а саме: залежно від контингенту учасників, тривалості стосунків, ступеня опосередкування, завершеності, бажаності тощо. Тому доречно в процесі формування **дидактичних передумов навчання групового полілогічного спілкування студентів-філологів** виокремлювати:

По-перше, можливість здійснення навчання в індивідуально-груповій, парно-груповій, фронтально-груповій та груповій формах. За характером зв'язку між підгрупами у виконанні навчальних завдань окремі групи бажано розподілити на кооперативно-паралельні, кооперативно-послідовні, змагально-паралельні, змагально-послідовні різновиди.

По-друге, пріоритетність безпосереднього групового спілкування. Спілкування може відбуватись як взаємодія сторін, між якими встановлюється комунікативний зв'язок, коли співрозмовники візуально сприймають один одного, встановлюють контакти й використовують для цього всі наявні у них паралінгвістичні та мовні засоби. Таке спілкування характеризується як безпосереднє. У безпосередньому спілкуванні функціонує багато каналів зворотного зв'язку, що інформують співрозмовників про ступінь ефективності спілкування.

По-третє, враховувати сутність опосередкованого спілкування – комунікації, в яку входить проміжна ланка – третя особа, технічний засіб або матеріальна річ. Опосередкування може бути репрезентоване факсом, телефоном як засобом зв'язку, написаним текстом (листом), що адресований іншій особі, чи посередником. Ступінь опосередкування у груповому спілкуванні може різнитися залежно від засобів, що використовуються для досягнення цієї мети.

По-четверте, враховувати регламент. На характер групового спілкування істотно впливає час, упродовж якого триває процес. Регламент – це своєрідний каталізатор змісту та способів групового спілкування. Саме він створює ситуації, коли необхідно висловлюватися так, щоб “словам було тісно, а думці просторо”.

По-п'яте, доцільно розмежовувати короточасне та довготривале групове спілкування студентів у процесі вивчення іноземної мови. Короточасним є спілкування, що виникає із ситуаційних потреб діяльності чи взаємодії й обмежується розв'язанням локальних комунікативних завдань. Такими різновидами групового спілкування можуть бути консультація з певного конкретного питання, обмін враженнями з приводу актуальних подій тощо. Довготривале спілкування – це взаємодія в межах однієї чи кількох тем, обмін розгорнутою інформацією щодо змісту предмета спілкування.

По-шосте, враховувати ефект завершеності чи незавершеності групового спілкування. Тривалість комунікативних зв'язків визначається цілями групового спілкування, потребами взаємодії та характером інформації, якою оперують співрозмовники. Групове спілкування вважається завершеним, коли повністю вичерпано зміст теми, причому його учасники однозначно оцінюють результати взаємодії як вичерпні. При незавершеному груповому спілкуванні зміст теми розмови залишається нерозкритим до завершення спілкування і не відповідає очікуванням сторін. Незавершеним спілкування може бути з об'єктивних причин, коли між співрозмовниками виникають просторові проблеми (роз'єднаність людей) або проблеми щодо засобів зв'язку та стосовно інших необхідних умов для підтримування контактів. До суб'єктивних причин належать заборона, небажання комунікантів продовжувати спілкування, усвідомлення необхідності припинити

спілкування.

По-сьоме, врахування позитивного впливу взаємного навчання. Методом навчання групового спілкування є взаємне навчання, яке передбачає, що кожен із тих, хто навчається, є одночасно викладачем стосовно до інших членів групи, допомагає їм засвоїти ті знання та вміння, якими вони володіють найбільш вдало, що сприяє вирівнюванню загального рівня засвоєння навчального матеріалу. Взаємне навчання передбачає спільне засвоєння теоретичного матеріалу, спільне набуття та контроль знань, навичок та вмінь [2, с.63]. В умовах взаємного навчання студент стає суб'єктом пізнавальної діяльності, її організатором та учасником.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що згідно з аналізом психологічної теорії діяльності та основ дидактики, необхідно, щоб засвоєння системи методичних знань та суми практичних навичок та вмінь у процесі навчання групового полілогічного спілкування у студентській групі відбувалось на рівні діяльності. Це обумовлює дотримання таких орієнтирів, як:

- підтримка високого рівня усвідомлення студентами закономірностей та послідовності навчальних дій та операцій;
- надання навчання позитивного емоційного забарвлення; розвиток та зміцнення інтересу до навчальної діяльності;
- розвиток свідомості тих, хто навчається, їх мислення та мовлення; надання провідної ролі особистісному досвіду.

Дотримуючись даних орієнтирів, нами було сформульовано ряд дидактичних передумов, оскільки навчання групового полілогічного спілкування, що являє собою поєднання різних форм навчальної діяльності, слід розглядати як необхідну умову для вироблення індивідуальних здібностей, навичок та вмінь самостійної, творчої діяльності студентів. Наведені характеристики групового навчання дозволяють стверджувати, що його використання в організації навчального процесу у вищих навчальних закладах є вагомим чинником підвищення якості професійної та комунікативної підготовки студентів як майбутніх фахівців. Таким чином, виникає нагальна потреба більш активного використання навчання групового полілогічного спілкування у практиці вищої школи, зокрема детальної розробки методики організації навчання групового спілкування студентів-філологів, що і становитиме *перспективу* подальшого дослідження.

Література

1. Артюшина М.В. Взаємозв'язок соціально-психологічних та дидактичних умов групової навчальної діяльності студентів: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти: Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. Наук / М. В. Артюшина. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. – 20 с.
2. Корнєщук В.В. Взаимное обучение как нетрадиционная форма организации обучения в высшей школе / В. В. Корнєщук // Науковий вісник КДПУ ім. К.Д. Ушинського: Зб. наук. пр. – Одеса, ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 1998. – № 8-9. – С. 62-65.
3. Лийметс Х.Й. Групповая работа на уроке. – Г.: Знание, 1975. – 64 с.
3. Мартинова Р.Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов / Р. Ю. Мартинова. – К. : Вища школа, 2004. – 456 с.